

Nové pojetí vzdělání

- součástí řešení současné světové krize
- podstata - konflikt mezi biosférou a lidskou kulturou, globální povaha, zasahuje všechny oblasti života
- průvodním jevem - společenský informační problém → rozpor mezi množstvím zaznamenaných poznatků a schopností společnosti efektivně je využít
- ve vzdělání - efektivní transformace zaznamenaných poznatků do vzdělávacích soustav
- nutnost využití tvůrčích schopností každého člena společnosti - podmínka rozvoje duchovního, politického a ekonomického vývoje a zachování stability.

Nové pojetí vzdělání

- všeobecné vzdělání a odborná příprava - dnes jedna z nejcennějších hodnot
- vzdělávací soustavy se otevírají požadavkům společnosti a potřebám jedince - direktivní mechanismy nahrazovány autoregulací
- selektivnost dána mírou nadání a dalších předpokladů k absolvování školy
- sobodná individuální volba vzdělávací dráhy a větší propustnost
- důraz na rozvoj středního a vysokého školství, nové formy vzdělávání dospělých, celoživotní vzdělávání
- propojování profesního vzdělávání, zálib a volného času s nadáním a schopnostmi jedinců

Nové pojetí vzdělání

- v důsledku prudkého růstu poznatků – orientace vzdělávacích soustav od přemíry faktografických vědomostí:
 - na zvládnutí pojmů, vztahů a souvislostí
 - na kultivaci postojů a jazyka
 - na chování
 - na porozumění globálním problémům
 - na získávání dovedností, jež umožní jedinci orientaci a pohyb v měnící se společnosti
- vzdělávající se společnost - vzdělávání ve škole, ale i doma, na pracovišti. Podporuje tuto tendenci zainteresováním nejkvalifikovanější osobností, vědců a odborníků jako poradců a moderátorů vzdělávání

Knihovnicko-informační povolání

- projev těchto tendencí ve sféře knihovnicko-informačních povolání:
 - knihovník - kulturně vysoce vzdělaný pracovník: znalosti organizace a řízení knihoven, jejich sítí, knihovnických metodik a technologií, s vysokou jazykovou kulturou a s široce založeným a uzpůsobeným literárním vzděláním
 - uživatel potřebuje poradit, orientovat se v záplavě informačních zdrojů - široké pole knihovníka pro usměrnění výběru
 - jde o partnerství z podnětu a vůle čtenáře, ne o vztah učitele a žáka. Výchovně působí četba
 - značné požadavky na osobnost knihovníka, na jeho iniciativu, vůli pomáhat a radit, na jeho organizátorské schopnosti apod.
- automatizace knihoven mění postavení a roli knihovníka - automatizace základních úkonů uvolňuje knihovníkovi ruce k činnostem, které počítače provádět nemohou

Knihovnicko-informační povolání

- potřeba prosazovat informační gramotnost
Knihovník radí, konzultuje, školí, vzdělává a vyučuje jak nové prostředí s veškerou technikou co nejlépe zvládnout
- referenční role knihovníka - týká se obsahu informačních zdrojů. Možnosti knihovníka omezeny nejčastěji na příručkovou literaturu a na nasměrování uživatelů na zdroje, kde by s největší pravděpodobností mohli najít potřebné informace
- požadavky na vyšší kvalifikaci knihovníka než jen knihovnictví – specializace a dvouobory
- specializovaný knihovník – práce v komerčních organizacích, specializované fondy. Zaměření na konkrétní komunitu a rychlost dodání informací, ne na širokou veřejnost a zábavu, jako u tradičních knihovníků

Informační manažer

- profese se ujala v 80. letech v amerických podnicích
- je zpravidla přímo podřízen řediteli nebo jinému nejvyššímu vedoucímu
- patří pod něj všechny dříve samostatné útvary - výpočetní středisko, informační středisko, knihovna, popř. propagace, vydavatelský úsek apod. I
- orientuje se na celkovou informační architekturu podniku a řízení toku potenciálních informací vstupujících, vystupujících a obíhajících v podniku
- obvykle má také na starosti školení zaměstnanců ve využívání moderních informačních a komunikačních prostředků
- výhoda - jednotná a ekonomicky výhodná informační politika podniku - projevuje se např. v kompatibilitě veškerého hardwaru i softwaru

Informační specialista

- blízké povolání informačního manažera
- informační manažer je schopen usměrňovat informační toky velkého výrobního podniku, školy či jiné zájmové společenské skupiny, informační specialista činí totéž na úrovni oboru či odvětví
- odborník v určitém oboru minimálně na bakalářském stupni s osvojenými základy informační vědy a příslušnými praktickými schopnostmi řízení potenciálních informací
- uplatňují se jako informační podnikatelé („broker“ či „information consultant“) buď v informačních a konzultačních firmách nebo jako samostatní soukromí informační konzultanti

Informačního konzultant

- informačního konzultant či informačního poradce - všestranně i odborně vysoce vzdělaný informační odborník
- pro jednotlivé úkoly spojené s tvorbou a provozem informačních systémů dočasně angažován různými institucemi
- vedle těchto povolání existuje řada informačních povolání inženýrského charakteru:
 - profese správce počítačové sítě
 - programátor
 - konstruktér počítače
 - znalostní inženýr - společně se specialistou příslušného oboru vytváří expertní systémy atd.

Znalostní šampión

- distribuce znalostí napříč celou firmou, pomoc při řešení problémů, informační podpora při hledání informací a sdílení znalostí v týmu
- **činnosti:** advokacie (rozšiřování informací z oblasti znalostního managementu), podpora (zástupce oddělení), zprostředkování informací (propojování kolegů s informačními zdroji mimo přímou oblast působení)
- **dovednosti:** vytrvalost, schopnost podporovat změny v pracovních činnostech firmy, schopnost ovlivňovat ostatní spolupracovníky, schopnost vést ostatní

Znalostní navigátor

- profese s uplatněním ve znalostním managementu, zaměřená na služby pro znalostní pracovníky
- **činnosti:** práce se softwarem pro systémy znalostního managementu, integrace dokumentů v podniku do formy služeb pro různorodé uživatele, dodávání zdroje s přidanou informační hodnotou na přání, zabudování textového vyhledávání do celkové infrastruktury firmy, interní a externí komunikace, vývoj strategií a vylepšování procesů – zrychlení inovace, produkce a dodávky služeb, síťuje se se zákazníky
- **dovednosti:** ví, kde jsou ve firmě repozitáře a báze znalostí, umí pracovat s nástroji pro business intelligence – řízené analýzy, data mining, statistické výběry, učí nové znalostní analytiku, pomoc při transformaci tacitních znalostí na znalosti explicitní, proaktivně se zapojuje do dění v organizaci,

Digitální knihovník

- tři oblasti **činností**:
 1. tvorba digitálních fondů časopisů, konferenčních sborníků, adresářů, almanachů, encyklopedií a jiných digitálních publikací, referování a indexování dlouho existujících databází
 2. tvorba adresářů obsahujících množinu vynikajících vyhledávacích nástrojů pro uživatele i knihovníky
 3. tvorba digitálních zdrojů, učení se zacházet se softwarovými nástroji
- **znalosti**: tvorba webliografií (viz např. webliografii o otevřeném přístupu - <http://www.digital-scholarship.org/cwb/oaw.htm>); obeznámenost s digitálními sbírkami, které mohou nahradit tištěné fondy nebo placené digitální zdroje
- Př. databáze ERIC - <http://www.eric.ed.gov/>
- Internet Movie Database - <http://www.imdb.com/> či All Movie Guide - <http://www.allmovie.com/>
- Internet Public Library - <http://www.ipl.org/div/special/>
- Internet Scout Project - <https://scout.wisc.edu/>

Cybrarian

- specialista na dobývání zdrojů z internetu, může být zaměstnancem virtuální knihovny
- **činnosti:** využívá počítačové a komunikační technologie k vyhledávání, hodnocení, zpřístupňování a zveřejňování informací, specializuje se na lokalizaci, organizaci a pořádání informací na internetu, lektoruje počítačové kurzy v soukromých společnostech
- sítě a Internet; databáze; kustomizace multimédií; značkovací jazyky (HTML, VRML - Virtual Reality Markup Language); metadata a identifikátory webových dokumentů; virtuální realita; online služby; networking; hodnocení internetových zdrojů; další problémy související s kyberprostorem
- **dovednosti:** technologické kompetence, orientace na uživatele – pomáhání lidem, schopnost řešit problémy, kompetence shromažďování, evaluace a ověřování informací, kompetence v efektivním vyhledávání informací, online výzkum, odpovídání na referenční otázky online, základy UNIXových příkazů

Informační kurátor

- pracuje v muzeích, vládních institucích, v ZOO, na univerzitách, ve firmách
- **činnosti:** shromažďování a permanentní uchování důležitých zdrojů, jejich zpřístupňování, popis, katalogizace, analýza, vystavování, údržba. Koordinuje vzdělávací programy, zájezdy a workshopy. Dohlíží na vývoj fondů a sbírek, lokalizuje vhodné objekty pro sbírky v komunitách, v jiných sbírkách, v muzeích, soukromých sbírkách, z terénních projektů (archeologické vykopávky), u dárců, umělců apod., řídí akviziční proces, kontroluje v prostředí vhodné podmínky pro uchování
- **dovednosti:** tvorba specializovaných fondů (věda, umění, historie), plánuje a organizuje výstavy, stanovuje kritéria pro reprodukce, připravuje katalogy, grantové aplikace, články, prosazuje studia a výzkum sbírek, trénuje, dohlíží a koordinuje práci zaměstnanců a dobrovolníků

Datový kurátor (data curator)

- pojem vznikl v roce 2001 v souvislosti s digitální archivací, zajišťuje dlouhodobé uchování dat a digitálních objektů v repozitářích a digitalizovaných fondech paměťových institucí
- hledá a shromažďuje data, zajišťuje, aby data byla konzistentní, správně formátovaná a odpovídala definovaným standardům a požadavkům, přiřazuje datům metadata, která slouží k jejich popisu a klasifikaci, sleduje a zabezpečuje kvalitu dat. Identifikuje a opravuje chyby, nekonzistence a nedostatky v datech, stará se o archivaci a uchování dat, poskytuje podporu uživatelům při práci s daty, tvoří dokumentaci.
- tvoří a spravuje důvěryhodné digitální repozitáře pro digitální objekty a výzkumná data, zajišťující historickou hodnotu sbírek
- model OAIS (Open Archival Information System)

Datový správce (data steward)

- Odpovídá za to, že data organizace jsou používána vhodně a eticky.
- Vyvíjí a prosazuje zásady a postupy týkající se ochrany osobních údajů, zabezpečení a dodržování předpisů. Spolupracuje s vlastníky dat, aby určili, kdo má přístup ke konkrétním datům a jak mohou být tato data využívána. spolupracuje s analytiky a manažery, aby jim poskytl potřebná data pro jejich rozhodovací procesy, poskytuje podporu při analýze a interpretaci dat.
- Ačkoli se tedy obě role zaměřují na správu dat, kurátor dat se více soustředí na technické aspekty správy dat, zatímco správce dat se více zaměřuje na etické a právní důsledky správy dat.

Datový kurátor x datový správce

1. **Zodpovědnosti:** Data steward se zaměřuje na zajištění kvality, integrity a správnosti dat. Jeho hlavním cílem je zajistit soulad s pravidly a standardy, monitorovat a opravovat chyby v datech a poskytovat podporu při správě dat. Na druhou stranu data kurátor se zaměřuje na organizaci a strukturování dat. Jeho hlavním cílem je zajištění srozumitelnosti a použitelnosti dat prostřednictvím přípravy, klasifikace, popisu a archivace dat.
2. **Rozsah činností:** Data steward se obecně zabývá celým životním cyklem dat, data kurátor na konkrétní aspekty datové správy, jako je získávání dat, jejich příprava a popis. Zaměřuje se na zajištění kvality a srozumitelnosti dat pro uživatele.

Knihovník vzdělávacích služeb

- Instructional service librarian, pozice v akademických knihovnách prosazující koncept učících se knihoven. Knihovníci jsou zapojeni do výuky, pracují jako prostředníci při komunikaci s katedrami.
- podpora situačního učení – znalost získána z praxe, schopnosti psát a kriticky myslet
- implementace informační gramotnosti do běžné výuky - pro různé stupně, začleňování informačních kompetencí do jednotlivých kurikul,
- od výuky začátečnických informačních kompetencí přes složitější techniky vyhledávání a hodnocení informací až po službu ve výzkumných týmech, v nichž knihovníci působí jako členové
- **činnosti:** přednášení a výuka - metodologie výzkumu v knihovně, práce s knihovními informačními zdroji univerzity, práce s informačním systémem, používání indexů periodik, vyhledávání časopisů v knihovně, hodnocení esejů, tvorba metodik pro samouky - vyhledávání v knihovních a elektronických zdrojích
- **dovednosti:** typy a použití vzdělávacích technologií, dovednosti v mezilidských vztazích (aktivní naslouchání, konverzační tóny, delegování, vedení), komunikační dovednosti, schopnost nezávislé i týmové práce

Komunitní knihovník

- aktivní člen komunity
- pracuje v knihovnách, ale i ve firemních organizacích
- vyvíjí a poskytuje přístup ke znalostem, nástrojům a průvodcům v dané doméně
- systematicky shromažďují a třídí materiály a postupy produkované/používané komunitou
- udržuje repozitář v aktuálním stavu
- **činnosti:** skanování relevantních zdrojů, psaní review, selekce materiálů, tvorba sémantických redukcí textů, organizace materiálů dle taxonomie komunity, rešerše na požádání, zaznamenávání a editace poznámek z komunitních sezení, spojování členů komunity s jinými odborníky v oblasti, zasvěcování nováčků v doméně
- **průprava:** znalosti knihovnictví, technické znalosti domény, webové kompetence, znalost online i offline zdrojů v dané doméně, interpersonální kompetence – konzultace s praxí, schopnost spojovat lidi

Komunitní misionář

- angl. community evangelist, vznik označení – 1990, Kawasaki
- manažer komunity, webový geek s vášnivým zájmem o uživatele/klienty a online komunitu, využívá moudrost digitálního davu a přesvědčuje lidi, „aby věřili ve svůj produkt či nápad“ stejně jako on sám.
- práce v malých týmech zaměřených na vývoj nových, na zákazníka orientovaných produktů, častá práce na dálku
- **činnosti:** vedení a kritické hodnocení průzkumu na komunitu zaměřených nabídek, budování vztahů mezi obchodními odděleními a provozními skupinami, podpora toku nápadů a kolaborativních projektů, monitoring blogů, témat na webu jako nalezitelnost, uživatelské zkušenosti, sociální software, marketing mezi technology, akademiky, podnikateli, webovými geeky, konzultace informační architektury – např. implementace wiki systémů, účast na brainstormingových setkáních, zákaznické průzkumy

Komunitní misionář

- **dovednosti:** znalostní management, informační architektura, management pro správu obsahu webu, webové kompetence, systémová administrace – minimálně blogy, konfigurace serverového softwaru, zvědavost a kritické myšlení, schopnost rozpoznat a implementovat nové ideje
- **principy:** komunita především – advokát zákazníků, jsou prioritou; obousměrné vzdělávání – o společnosti a jejích produktech; používání nástrojů podporujících komunikaci v komunitě – blogy, Twitter, online fotky apod.; dává společnosti lidskou tvář – na setkáních i online; nemá jen vztahy se zákazníky, ale i zákaznická podpora a marketing produktů a řízení; spojuje lidi z organizace se správnými zákazníky a shromažďuje zákaznické reference; posunuje klima v organizaci

Informační kouč

- Termín se poprvé objevil 2005
- osoba vzdělávající klienty ve vyhledávání informací
- **dovednosti:** efektivní vyhledávání na internetu, schopnost vysvětlovat, nezávislé a kritické hodnocení dokumentů, prezentační schopnosti, informační management, klasifikační a metadatový specialista, technický expert, znalostní manager

Datový archeolog

- pomáhá s odhalováním a uchováním historických dat, která jsou skryta na starých nosičích, zakódována v nedostupných formátech, ohrožena změnou metod uchovávání či technologie
- **činnosti:** odhalování počítačových dat uložených na dnes již zastaralých médiích či zašifrovaných ve starých formátech, které archeolog konvertuje do formátů současných, obnovování informací z poškozených nosičů či formátů
- průzkum strukturovaných i nestrukturovaných dat, kritická analýza společenských a technologických důsledků skladování dat, internetových archivů, konverze analogových informací na informace digitální, znovuzískávání dat, krádeže identity
- **dovednosti:** schopnost pracovat se starými a poškozenými technologiemi a softwary, kompetentní k vyhledávání v digitalizovaných datech původně zapsaných na děrných štítcích, gramofonových deskách, kazetách, disketách a ostatních zastaralých médiích

Prompt designer

- specializuje na vytváření efektivních a účinných podnětů pro strojové učení, zejména pro modely založené na přírodním jazyce (Natural Language Processing, NLP).
- práce spočívá v navrhování formulací a instrukcí, které umožňují uživatelům lépe komunikovat s takovými modely
- Hlavním cílem prompt designera je vytvořit podněty, které přesně definují požadované výstupy nebo odpovědi od modelu. To zahrnuje vytváření jasných a srozumitelných dotazů, instrukcí nebo zadání úloh, které modelu umožní porozumět a vygenerovat odpovídající výstupy

Povolání budoucnosti?

- **osobní digitální kurátor:** odborník doporučující a udržující jedinečnou sbírku aplikací, hardwaru a softwaru a informačních zdrojů pro vaši měnící se osobnost a profesi
- **podnikový narušitel (Corporate Disorganizer):** odborník přehazující hierarchii v organizaci, čímž tvoří podmínky vhodné pro start-up kulturu a organizační chaos
- **tiskový všeuměl (Printing Handyman):** specialista na 3D tisk a místní materiály, podobný lokálnímu opraváři zaměřenému na opravy všeho druhu uspokojující malé výrobní potřeby

Povolání budoucnosti?

- **manažer digitální smrti:** specialista, který vytváří, spravuje nebo eliminuje obsah, aby sestrojil posmrtnou online přítomnost
- **digitální detoxifikační terapeut:** poradce, který se specializuje na oddělení technologií stresovaných jedinců od jejich zařízení, vytváří jedinečné analogové zóny
- **crowdfunding specialista:** odborník, který chápe, jak podpořit a dosáhnout finanční prostředky na projekt pomocí financování davem

Povolání budoucnosti?

- **osobní life log archivář:** UI expert, který v době kompletně archivovaného života organizuje, katalogizuje a dává smysl množství osobního obsahu a identifikuje potenciální využití pro něčí život posmrtně
- **osobní trenér Quantified Self:** zdravotní trenér, který doporučuje diety, analyzuje osobní data a data o kondičce, optimalizuje volby pro osobní
- **zastupující videograf:** je pokusným králíkem prožitků, zachycuje přes zařízení pro sběr životních logů (Google Glass/GoPro) jedinečné zážitky pro konzumaci průzkumníků z domácího křesla

Povolání budoucnosti?

- **konzultant soukromí:** poradce který odhalí slabá místa v individuálních osobních, fyzických a on-line bezpečnostních bodech
- **memový agent:** podobně jako agent celebrit nebo talentů, memový agent reprezentuje a maximalizuje hodnotu osobnosti nebo duševního vlastnictví používaného v memu

LITERATURA

- CEJPEK, Jiří. *Informace, komunikace a myšlení: Úvod do informační vědy*. 2. přepracované vyd. Praha: Karolinum, 2005, 233 s. ISBN 80-246-1037-X.
- De CAGNA, Jeff. Exploring Common Knowledge: An Interview with Nancy Dixon. *Information Outlook*. 2000, 4(10), 24 – 32. ISSN 1091-0808.
- CHASE, Rory, L. Knowledge Navigators. *Information Outlook*. 1998, 2(9), 17 – 26. ISSN 1091-0808.
- JASCO, Peter. What is Digital Librarianship? *Computers in Libraries*. 2000, 20 (1), 54-55. ISSN:1041-7915.
- LESTER, June – KOEHLER, Wallace C. *Fundamentals of Information Studies: Understanding Information and Its Environment*. 2. edition. New York: Neal-Schuman Publishers, 2007, 444 s. ISBN 978-1-55570-594-7.

LITERATURA

- OWYANG, Jeremiah. Understanding the Community/Evangelist Role, and profiles of a few of my Favorite Folks. In *Web Strategy* [online blog]. 2007-03-26 [cit 2012-05-19]. Dostupné z: <http://www.web-strategist.com/blog/2007/03/26/understanding-the-technology-evangelist-role-a-few-of-my-favorite-folks/>
- SHONTZ, Priscilla K. – MURRAY, Richard A. (Eds.). *A Day in the Life: Career Options in Library and Information Science*. Westport: Libraries Unlimited, 2007, 443 s. ISBN 978-1-59158-364-6.
- SMITH, Felicia A. *Cybrarian Extraordinaire: Compelling Information Literacy Instruction*. Santa Barbara: Libraries Unlimited, 2011, 112 s. ISBN: 978-1-59884-606-5
- SPARKS – HONEY. 20 jobs of the future [slideshare]. Cit. 2013-10-5. Dostupný z: <http://www.slideshare.net/sparksandhoney/jobs-of-the-future-deck-v3-090413mf>